

KRYSTYNA CHMIEL, DOROTA SOBCZUK, ANNA GAJEWSKA,
DANUTA SZTOJKO

*Rozkład płci źrebiąt czystej krwi arabskiej w stawkach
potomstwa ogierów użytkowanych w latach 1930-1989*

Sex Ratio in Foal Crops Sired by Purebred Arabian Stallions in the Years 1930-1989

Determinacja płci u zwierząt gospodarskich od dawna budziła duże zainteresowanie hodowców (4, 5). W hodowli koni czystej krwi arabskiej zjawiskiem bardziej pożądanym jest rodzenie się klaczek, gdyż istnieją większe możliwości wykorzystania ich do remontu stada matek, podczas gdy zapotrzebowanie na ogiery czołowe jest niewielkie, a stawiane im wymogi – wysokie. Niejednokrotnie więc pojawiało się pytanie, czy istnieją czynniki wpływające na zmianę naturalnych proporcji płci. Istnienie pewnych preferencji w tym zakresie wykryto w obrębie linii żeńskich (3), natomiast nie zbadano wpływu reproduktorów i roczników urodzeń na większy udział klaczek bądź ogierków w populacji urodzonych źrebiąt, choć kursują na ten temat obiegowe opinie hodowców-praktyków.

Celem niniejszej pracy było więc stwierdzenie, czy w obrębie stawek potomstwa poszczególnych ogierów bądź w różnych sezonach rozplodowych zachodziły istotne odchylenia od przewidywanej częstotliwości urodzeń źrebiąt obu płci.

MATERIAŁ I METODY

Materiał badawczy pracy stanowiło potomstwo 107 ogierów czystej krwi arabskiej, użytkowanych w polskiej hodowli koni tej rasy, które w latach 1930-1935 i 1942-1989 pozostawiły przynajmniej 5 szt. potomstwa. Badano stosunek liczby urodzonych ogierków do liczby klaczek zarówno w stawkach potomstwa poszczególnych reproduktorów, jak też w kolejnych rocznikach urodzeń.

Porównywano rzeczywistą i oczekiwaną (1:1) frekwencję urodzeń źrebiąt obu płci przy użyciu testu chi-kwadrat (7):

$$\chi^2 = \sum \left(\frac{(f - F)^2}{F} \right); n' = r - 1$$

gdzie: r – liczba klas (sumowanych ułamków), f – liczebność uzyskana w doświadczeniu,

F – liczebność oczekiwana, n' – liczba stopni swobody.

Istotność otrzymanego kryterium χ^2 sprawdzono przez porównanie go z tabelaryczną wartością graniczną.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Łącznie przeanalizowano 2965 szt. źrebiąt czystej krwi arabskiej, w tym 1442 (48,63%) ogierki i 1523 (51,37%) klaczki pochodzące po 107 ojcach (1, 2, 6).

Według roczników urodzeń sklasyfikowano 3022 źrebiąt (1452 ogierki i 1570 klaczek), gdyż w rocznikach liczono łącznie potomstwo wszystkich używanych wtedy ogierów. Stosunek płci źrebiąt w stawkach potomstwa poszczególnych reproduktorów wahał się od 80% ogierków i 20% klaczek (Fakir 1924, Magnat 1966) do 20% ogierków i 80% klaczek (Eskimos 1972, Dylemat 1974). Były to jednak ogierki, które dały tylko po 5 szt. potomstwa, natomiast w tab. 1 zestawiono reproduktory, które dały przynajmniej po 20 źrebiąt, w kolejności według malejącego udziału ogierków, a rosnącego udziału klaczek w przychówku (tab. 1). Spośród nich wyraźna przewaga ogierków wystąpiła wśród potomstwa ogierów Laur 1946, Chazar 1956 i Faher 1953, idealnie równą frekwencję obu płci wykazała m.in. progenitura ogierów Miecznik 1931, Kuhailan Abu Urkub 1935 i Aquinor 1951, podczas gdy zdecydowana przewaga klaczek zaznaczyła się np. w potomstwie og. Bandos 1964, Eternit 1976, Elf 1963 czy Doktryner 1950. Tylko dla tego ostatniego wskaźnik χ^2 osiągnął wartość statystycznie istotną, a więc jedynie ten ogier wywarł istotny wpływ na przewagę klaczek w stawce swego potomstwa.

Na małą skalę można również zaobserwować pewną tendencję, choć nie wykazującą jeszcze cech prawidłowości statystycznej. Zarówno w grupach ogierów, które dały więcej synów, jak tych, u których proporcje płci potomstwa są równe oraz tych, które dały więcej córek, można znaleźć pary ojciec – syn, wykazujące podobne preferencje. Przykładowo Laur – Chazar (ogierki), Miecznik – Aquinor (po równo) i Bandos – Eternit (klaczki). Może to stanowić pewną wskazówkę dla hodowców poszukujących „ojców reproduktorów” bądź „ojców matek”.

Stwierdzono natomiast istotne różnice w proporcjach płci źrebiąt urodzonych w różnych latach. Wyodrębniono roczniki, w których odchylenie od oczekiwanej proporcji płci na korzyść ogierków bądź klaczek, mierzone wartością χ^2 , przyjęło wartość

Tab. 1. Rozkład płci źrebiąt w stawkach potomstwa reproduktorów czystej krwi arabskiej, które dały przynajmniej 20 szt. przychówka

Sex ratio in foal crops by purebred Arabian stallions, which sired at least 20 heads of progeny

Lp.	Reproduktory	Źrebięta	Ogierki	Klaczki	% ogierków	% klaczek
1	Laur 1946	20	14	6	70,00	30,00
2	Chazar 1956	21	14	7	66,67	33,33
3	Faher 1953	41	25	16	60,98	39,02
4	El Azrak 1960	35	21	14	60,00	40,00
5	Hardy 1926	33	19	14	57,58	42,42
6	Wielki Szlem 1938	145	82	63	56,55	43,45
7	Omar II 1933	20	11	9	55,00	45,00
8	Woroblin 1977	20	11	9	55,00	45,00
9	Witraż 1938	140	77	63	55,00	45,00
10	Gedymin 1968	31	17	14	54,84	45,16
11	Rozmaryn 1935	59	32	27	54,24	45,76
12	Czardasz 1949	24	13	11	54,17	45,83
13	Bad Afas 1940	26	14	12	53,85	46,15
14	Tryptyk 1965	30	16	14	53,33	46,67
15	Ego 1959	32	17	15	53,13	46,88
16	Czort 1949	66	35	31	53,03	46,97
17	Melon 1969	34	18	16	52,94	47,06
18	Euftrat 1970	38	20	18	52,63	47,37
19	El Haifi 1935	31	16	15	51,61	48,39
20	Carycyn 1961	31	16	15	51,61	48,39
21	Trypolis 1937	72	37	35	51,39	48,61
22	Comet 1953	74	38	36	51,35	48,65
23	Gwarny 1953	77	39	38	50,65	49,35
24	Miecznik 1931	26	13	13	50,00	50,00
25	Kuhailan Abu Urkub 1935	20	10	10	50,00	50,00

c.d. tab. 1

26	Aquinor 1951	28	14	14	50,00	50,00
27	Gil 1981	22	11	11	50,00	50,00
28	Negatiw 1945	106	52	54	49,06	50,94
29	Andrut 1967	33	16	17	48,48	51,52
30	Penitent 1979	33	16	17	48,48	51,52
31	Celebes 1949	93	45	48	48,39	51,61
32	Nabor 1950	62	30	32	48,39	51,61
33	Pietuszk 1954	34	16	18	47,06	52,94
34	Palas 1968	70	32	38	45,71	54,29
35	Namiet 1969	22	10	12	45,45	54,55
36	El Paso 1967	73	33	40	45,21	54,79
37	Partner 1970	40	18	22	45,00	55,00
38	Aloes 1973	60	27	33	45,00	55,00
39	Grand 1944	32	14	18	43,75	56,25
40	Bandos 1964	128	55	73	42,97	57,03
41	Etap 1971	28	12	16	42,86	57,14
42	Banat 1967	99	42	57	42,42	57,58
43	Amurath Sahib 1932	43	18	25	41,86	58,14
44	Burkan 1964	27	11	16	40,74	59,26
45	Fetysz 1924	20	8	12	40,00	60,00
46	Branibor 1958	20	8	12	40,00	60,00
47	Czeremosz 1970	20	8	12	40,00	60,00
48	Eternit 1976	42	15	27	35,71	64,29
49	Elf 1963	32	11	21	34,38	65,63
50	Doktryner 1950	37	12	25	32,43	67,57

Tab. 2. Rozkład płci źrebiąt czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1930-1989 wg roczników urodzenia

Sex ratio of purebred Arabian foals born in the years 1930-1989, according to years of birth

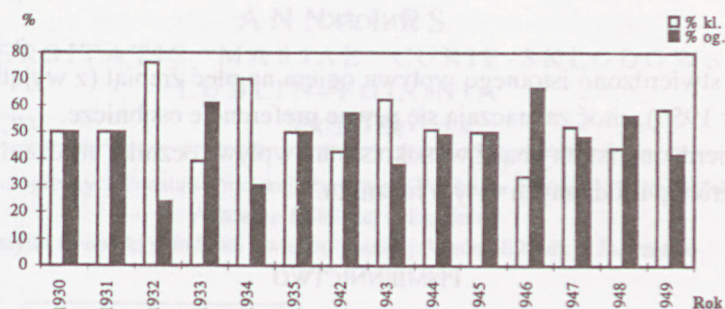
Rok	Żrebięta	Ogierki	Klaczki	% ogierków	% klaczek	χ^2
1930	6	3	3	50,00	50,00	0,00
1931	10	5	5	50,00	50,00	0,00
1932	21	5	16	23,81	76,19	5,76*
1933	23	14	9	60,87	39,13	1,09
1934	20	6	14	30,00	70,00	3,20
1935	30	15	15	50,00	50,00	0,00
1942	14	8	6	57,14	42,86	0,29
1943	37	14	23	37,84	62,16	2,19
1944	51	25	26	49,02	50,98	0,02
1945	10	5	5	50,00	50,00	0,00
1946	12	8	4	66,67	33,33	1,33
1947	27	13	14	48,15	51,85	0,04
1948	41	23	18	56,10	43,90	0,61
1949	48	20	28	41,67	58,33	1,33
1950	54	31	23	57,41	42,59	1,19
1951	55	32	23	58,18	41,82	1,47
1952	39	18	21	46,15	53,85	0,23
1953	46	23	23	50,00	50,00	0,00
1954	60	35	25	58,33	41,67	1,67
1955	61	25	36	40,98	59,02	1,98
1956	67	43	24	64,18	35,82	5,39*
1957	59	27	32	45,76	54,24	0,42
1958	57	26	31	45,61	54,39	0,44
1959	66	40	26	60,61	39,39	2,97
1960	65	39	26	60,00	40,00	2,60
1961	55	23	32	41,82	58,18	1,47
1962	53	18	35	33,96	66,04	5,45*

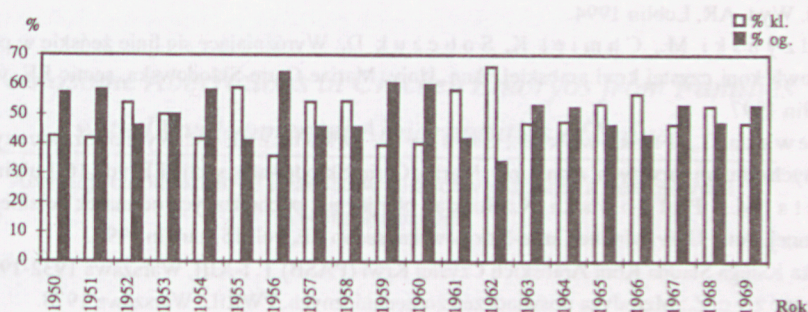
c. d. tab. 2

1963	47	25	22	53,19	46,81	0,19
1964	61	32	29	52,46	47,54	0,15
1965	58	27	31	46,55	53,45	0,28
1966	65	28	37	43,08	56,92	1,25
1967	77	41	36	53,25	46,75	0,32
1968	72	34	38	47,22	52,78	0,22
1969	66	35	31	53,03	46,97	0,24
1970	71	36	35	50,70	49,30	0,01
1971	80	36	44	45,00	55,00	0,80
1972	101	46	55	45,54	54,46	0,80
1973	91	47	44	51,65	48,35	0,10
1974	100	37	63	37,00	63,00	6,76*
1975	98	52	46	53,06	46,94	0,37
1976	121	58	63	47,93	52,07	0,21
1977	106	49	57	46,23	53,77	0,60
1978	119	45	74	37,82	62,18	7,07*
1979	87	38	49	43,68	56,32	1,39
1980	90	48	42	53,33	46,67	0,40
1981	80	33	47	41,25	58,75	2,45
1982	47	22	25	46,81	53,19	0,19
1983	58	27	31	46,55	53,45	0,28
1984	72	34	38	47,22	52,78	0,22
1985	74	32	42	43,24	56,76	1,35
1986	36	15	21	41,67	58,33	1,00
1987	39	20	19	51,28	48,72	0,03
1988	12	8	4	66,67	33,33	1,33
1989	7	3	4	42,86	57,14	0,14
Ogółem	3022	1452	1570	48,03	51,97	4,61

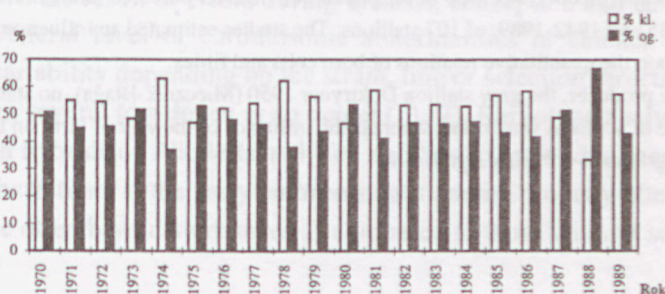

Ryc. 1a. Stosunek płci koni czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1930-1949
Sex ratio of purebred Arabian horses born in the years 1930-1949

Ryc. 1b. Stosunek płci koni czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1950-1969
Sex ratio of purebred Arabian horses born in the years 1950-1969

Ryc. 1c. Stosunek płci koni czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1970-1989
Sex ratio of purebred Arabian horses born in the years 1970-1989

istotną bądź wysokoistotną (tab. 2). Są to roczniki urodzeń 1932, 1956, 1962, 1974 i 1978. Z wyjątkiem roku 1956 wystąpiła tu istotna, a w rocznikach 1974 i 1978 nawet wysokoistotna, przewaga klaczek. Również łączna wartość χ^2 dowodzi istotnego wpływu rocznika na stosunek płci urodzonych źrebiąt w badanej populacji. Udziały źrebiąt obu płci w poszczególnych rocznikach ilustruje ryc. 1 a, b i c.

WNIOSKI

1. Nie stwierdzono istotnego wpływu ogiera na płeć źrebiąt (z wyjątkiem og. Doktryner 1950), choć zaznaczają się pewne preferencje osobnicze.

2. Stwierdzono istotny bądź wysokoistotny wpływ rocznika urodzenia na rozkład płci źrebiąt urodzonych w tym roczniku.

PIŚMIENNICTWO

1. Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. Wyd. AR, Lublin 1988.
2. Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. II. Wyd. AR, Lublin 1994.
3. Budzyński M., Chmiel K., Sobczuk D.: Wyróżniające się linie żeńskie w polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. 15, Lublin 1997.
4. Jeżewska G., Tarkowski J., Ślaska B., Jakubczak A.: Wyniki rozrodu szynszyli różnych odmian barwnych. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. 16, Lublin 1998.
5. Pięta M., Patkowski K.: Rozkład płci jagniąt pochodzących od matek polskiej owcy nizinnej. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. 15, Lublin 1997.
6. Polska Księga Stadna Koni Arabskich Czystej Krwi (PASB) T. I-XIII, Warszawa 1932-1992.
7. Ruszczyk Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.

SUMMARY

The studies analysed the sex ratio in the population of 2965 purebred Arabian foals born in the years 1930-1935 and 1942-1989, of 107 stallions. The studies estimated an influence of the sire and year of birth upon the quantitative relations of born colts and fillies.

Except one producer, the grey stallion Doktryner 1950 (Miecznik-Błaga), no statistically significant influence of stallions was found, whereas the influence of the year of birth on the sex ratio of foals proved significant or highly significant.